

**TÜRKİYE'DE ETİK KAMU YÖNETİMİ KURULMASINA
YÖNELİK HUKUKİ ALTYAPI VE SÜREÇLER
&
ETİK SORUNLARIN ORTAYA ÇIKMA SEBEPLERİ
ÜZERİNE DÜŞÜNCELER**

Doç.Dr. UĞUR ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Hacettepe Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Kamu Yönetiminde Etik Yapılanmayı Zorunlu Kılan Küresel Sebepler

- Dünya ülkelerinin pek çoğunda kamu yönetiminde “yolsuzluk”, “kötü yönetim” ve “çıkar çatışması” ana başlıkları altında toplanabilecek “yozlaşma ve etik-dışı davranış sorunları”nın yaygınlık kazanması; ve halkın Devlete ve kamu bürokrasisine olan güveninin sarsılması ve kamu yönetiminin saygınlığının kaybolması gibi olumsuz gelişmeler karşısında, halkın Devlete olan güvenini yeniden tesis ederek kamu yönetiminin saygınlığını korumak “küresel bir reform kaygısı” haline gelmiştir.
- Bu küresel soruna tepki olarak, etik davranış ilkelerini belirlemek ve bunlara uyulmasını denetleyecek kurumsal yapılar oluşturmak, yani kısaca “ETİK ALTYAPI” kurmak konusunda uluslararası bir trend oluşmuştur.

Etik Kamu Yönetimi

(Ethical Public Administration)

- Kamu hizmeti etiği anlayışına dayanan “etik kamu yönetimi”,
 - En basit anlamıyla, “kamu görevlilerinin kamusal işleri yerine getirirken tarafsızlık, nesnellik ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde buldukları makamı kişisel, özel, maddi veya partizan bir kazanç için kullanmaktan çekindikleri bir yönetim anlayışı”nı ifade eder.
 - Başka bir ifadeyle, “etik ilke ve değerlere dayanan ve işleyişinde bu ilke ve değerlere işlerlik kazandıran yönetim” biçim ve anlayışıdır.

Kamu'da Etik Yönetimi (Ethics Management)

- Bir kamu kuruluşunda yapılan işlerin bütün yönlerine nüfuz eden etik duyarlık ve bilinç yaratmaya yönelik olarak kamu yöneticilerinin yaptığı sistemli ve tutarlı eylemlerin tümüne “etik yönetimi” adı verilir.
- Kamu'da etik yönetimde iki temel yaklaşım mevcuttur:
 - **Uymaya Dayalı Etik Yönetimi** (*compliance based ethics management*)
 - **Dürüstlüğe Dayalı Etik Yönetimi** (*integrity based ethics management*)

Farklı Etik Yönetimi Anlayışları ile Kamu Yönetimi Reformları Arasındaki İlişki (1)

- **Uymaya dayalı etik yönetimi**, kamu görevlilerinin davranışı üzerinde, katı kurallar, ayrıntılı prosedürler ve kapsamlı denetim mekanizmaları (**katı önlemler**) aracılığı ile “**dış denetim**”in önemine vurgu yapar. Bu sebeple, “**geleneksel kamu yönetimi**” modeline dayanır.
- **Dürüstlüğe dayalı etik yönetimi** ise, bireysel olarak her bir kamu görevlisinin “**iç denetimi**”ne (özdenetim) odaklanır. Kamu görevlisinin ahlaki yargı kapasitesi ile ahlaki karakterinin geliştirilmesi (**yumuşak önlemler**) unsurlarına dayanır. Bu yönüyle, dış denetim ve ayrıntılı düzenlemelerden, kamu görevlilerinin takdir yetkisi ve bireysel performanslarının ölçümüne doğru geçisi yansıtan “**yeni kamu işletmeciliği modeli**”ne yaklaşır.

Farklı Etik Yönetimi Anlayışları ile Kamu Yönetimi Reformları Arasındaki İlişki (2)

- Aslında, bu **iki farklı etik yönetimi yaklaşımını** birbirlerini dışlayıcı değil **tamamlayıcı** bir biçimde bir arada düşünmek daha doğrudur. Pek çok ülkede, kamuda etik yönetimi her iki yaklaşımın bir tür bileşiminden oluşur.
- **Kıta Avrupası'nda** Anglo-Sakson geleneğine göre katı önlemler yumuşak önlemlere baskındır. Ancak, **OECD** gibi uluslararası örgütler, özellikle Anglo-Sakson örneklerden (ABD ve İngiltere) faydalanarak, etik konusunda her iki yaklaşımı bütünleştiren bir çerçeve oluşturmaya çalışmaktadırlar.
- Ancak, şurası açıktır ki, **yeni kamu işletmeciliği** modeline dayanan kamu sektörü reformları kamuda etik yönetimini, uymaya dayalı etik yönetimi yaklaşımını tümüyle dışlamadan **dürüstlüğe dayalı etik yönetimi** yaklaşımına doğru kaydırmıştır.

Siyasal-Yönetmel Kültür ve Etik Önlemlerin İlişkisi

- Etik altyapı unsurları (etik önlemler) iki türdür:
 - **Zorlayıcı önlemler** (hard measures)
 - **Yumuşak önlemler** (soft measures)
- **Kıta Avrupası** siyasal-yönetmel geleneği (Roma Hukuku, Hukuk Devleti/Rechtsstaat, Bürokratik Yönetim Geleneđi) (örn. Almanya) etik sorunlara katı zorlayıcı yasal çözümler arama eğilimindedir.
- **Anglo-Sakson** siyasal-yönetmel geleneği (Ortak Hukuk/Common Law, Hukuk Devleti/Rule of Law) (örn. ABD ve İngiltere) etik sorunlara daha esnek çözümler geliştirme eğilimindedir.

Etik Kamu Yönetiminin Kurulması için Bölgesel ve Uluslararası Girişimler:Türkiye için Rehber İlkeler

Yolsuzluğun yıkıcı ekonomik, siyasal ve ahlaki etkileri olduğunun bilincinde olan ve ulusal kamuoylarının “**iyi yönetim**” yönündeki artan taleplerini dikkate alan

- **Birleşmiş Milletler** (*United Nations*),
- **Dünya Bankası** (*World Bank*),
- **Avrupa Birliği** (*European Union*),
- **Avrupa Konseyi** (*Council of Europe*) ve
- **Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı** (*OECD*)

gibi bölgesel ve uluslararası kuruluşlar da, çeşitli sözleşmeler, karar ve tavsiyeler, eylem plan ve programları yolsuzlukla mücadele edilebilmesi için gerekli yasal-kurumsal altyapıyı oluşturmaya ve bunu hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere empoze etmeye çalışmaktadırlar.

Bu belgelerdeki ilke ve standartlar, Türkiye'nin etik altyapı konusundaki durumunu tespit etmek ve geliştirmek için önemli bir **rehber** niteliğindedir.

Etik Altyapının Temel Unsurları

- OECD'ye göre, etik altyapının 8 temel unsuru bulunmaktadır:
 - Etkili yasal çerçeve
 - Siyasal kararlılık
 - Etkili hesap verme mekanizmaları
 - Uygulanabilir davranış kuralları
 - Mesleki sosyalleşme mekanizmaları
 - Kamu yönetiminde uygun çalışma koşulları
 - Etik konusunda koordinasyon sağlayan bir kuruluşun varlığı
 - Kamu görevlilerini denetleyen etkin bir sivil toplumun varlığı
- Bu etik altyapı unsurları (sert ve yumuşak türde önlemler) aynı zamanda, Türkiye için de rehber olabilecek “etik önlemler” olarak adlandırılabilirler .

Türkiye’de Artan Yozlaşma Olgusu (1)

- Türk kamu yönetiminin 1980’lerin ortasından itibaren yoğun bir şekilde karşılaştığı “**etik krizi**” dünya çapında yaşanan etik sorunların bir yansıması olduğu kadar Türkiye’nin kendine özgü tarihsel-kültürel koşulların bir sonucudur.
- Çok partili siyasal hayata geçişle birlikte başlayan “**siyasal kayırmacılık**” kamu bürokrasisini etik değerler açısından aşındırırken; 1980 sonrasında felsefi özü yeterince sorgulanmadan ve hukuki altyapısı oluşturulmadan uygulanan “Yeni Sağcı ekonomik-mali ve yönetsel stratejiler”in yan etkileri de geleneksel toplumsal değerleri aşındırmış ve yozlaşmış bu değerler kamu bürokrasisinin bütün eylem ve işlemlerini etkisi altına almıştır.

Türkiye'de Artan Yozlaşma Olgusu (2)

- Nitekim, Türkiye'de son çeyrek yüzyılda, **siyasetçiler**, **bürokratlar**, yerli ve yabancı **işadamları** arasındaki etik olmayan ilişkiler sebebiyle başta bankacılık ile enerji ve bayındırlık faaliyetleri ile ilgili kamu ihaleleri alanında siyasal-bürokratik yolsuzluk hızla artmıştır.
- Etik olmayan davranışın önemli bir türü olan yaygın yolsuzluk, ekonomik krizi önce tetiklemiş ve ardından 1990'ların sonlarında ve 2000'lerin başlarında krizin derinleşmesine yol açmıştır.

Türkiye’de Etik Altyapının Kurulması Çabalarına Küresel Finans Aktörlerinin ve AB’ye Üyelik Sürecinin Etkisi (1)

- 2000’li yıllarda,
 - Gerek “**ekonomik istikrar programı**” çerçevesinde, küresel finansal aktörlerin (**Dünya Bankası** ve **IMF**’nin);
 - Gerekse AB’ye üyelik projesi çerçevesinde **AB**’nin baskıları Türk Hükümetlerini uzun zamandan beri Türk kamuoyunun gündeminde olan bir dizi hukuki, siyasal ve ekonomik reformları gerçekleştirme konusunda teşvik etmiştir. Böylece, bu konuda alınması gerekli önlemler Hükümetlerin programlarına ve eylem planlarına yansımıştır.
- AB organlarının 2000’li yıllarda Türkiye ile ilgili olarak hazırladıkları raporlarda da belirtildiği gibi, **Türk Hükümetleri** bu alanda oldukça başarılı sayılabilecek bir performans sergilemişlerdir.

Türkiye’de Etik Altyapının Kurulması Çabalarına Küresel Finans Aktörlerinin ve AB’ye Üyelik Sürecinin Etkisi (2)

- AB’nin siyasal ve ekonomik bünyesine başarılı bir şekilde katılıp uyum sağlamak ve AB müktesebatını uygulayabilmek herşeyden önce, yeterli düzeyde “**yönetmel (idari) kapasite**”ye sahip bir yönetim mekanizmasının varlığına bağlıdır.
- Bu sebeple, AB, Türkiye de dahil olmak üzere, yönetmel uyumu sürecinde, aday ülkelerin “**yönetmel kapasitelerinin artırılması**” konusuna vurgu yapmakta; aday ülkelerin yönetmel uyumu kolaylaştırıcı ve yönetmel kapasiteyi artırıcı kamu yönetimi reformlarını hızla gerçekleştirmelerini teşvik etmektedir.

AB'ye Yönetmel Uyum ve Yönetmel Kapasitenin Artırılması Çerçevesinde Etik Altyapı

Türk kamu yönetiminin AB'ye yönetmel uyumu ve yönetmel kapasitesinin artırılmasında AB organlarının üzerinde durduğu konular arasında;

- “etik bir kamu yönetimi sisteminin kurulması”
ve
- “yolsuzlukla kararlı bir şekilde mücadele edilmesi”

özel bir yer tutmaktadır.

2000'li Yıllarda Etik Altyapının Kurulması Yolunda TBMM ve Hükümetler Tarafından Atılan Adımlar

- Gerek dışarıdan gerekse Türk toplumundan kaynaklanan talepler doğrultusunda **TBMM** ve **Türk Hükümetleri** tarafından yakın dönemde **kanunların çıkarılması** ve **uluslararası sözleşmelerin imzalanması** gibi bu alanda bazı önemli adımlar atılmıştır.
- Bülent Ecevit'in Başbakanlığındaki DSP-MHP-ANAP Koalisyon Hükümeti'nin "**Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı**" (2002)
- I. AKP Hükümeti'nin "**Acil Eylem Planı**" (2002)
- TBMM "**Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu Raporu**" (2003)

II. AKP Hükümeti Döneminde Etik Altyapıya Yönelik Mevzuat Çalışmaları

- 2003 tarih ve 4982 sayılı “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” ve 2004 tarihli ilgili **Yönetmelik**
- 2004 tarih ve 5176 sayılı “Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun”
- 2005 tarihli “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”
- 2004 tarih ve 5237 sayılı yeni “**Türk Ceza Kanunu**”
- Yolsuzlukla mücadele alanında imzalanan “**Uluslararası Sözleşmeler**”

Türkiye’de Etik Kamu Yönetiminin Hukuki Altyapısı

- Türk mevzuatında, kamu görevlilerinin uyacakları davranışları gösteren ve karşılaştıkları etik ikilemlerde onlara yol gösterecek özel olarak düzenlenmiş “**genel bir etik kod**” mevcut değildir. Bununla birlikte, etik bir kamu yönetiminin kurulmasını ve yolsuzlukla kararlı bir mücadelenin yürütülmesini sağlayabilecek önemli davranış kurallarını içeren hukuki düzenlemeler bulunmaktadır.
- Bu **hukuki düzenlemeler**, çeşitli bölgesel ve uluslararası kuruluşların öngördüğü yolsuzlukla mücadele araçlarını **asgari düzeyde** de olsa karşılamaktadır.
- Son yıllarda, bürokratik yolsuzlukla mücadeleye yönelik mevzuatın yanısıra **kara paranın aklanmasına** ilişkin ulusal mevzuatta da bazı önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Temel Hukuki Düzenlemeler (1)

- 1982 **Anayasası**
- 1965 tarih ve 657 sayılı **Devlet Memurları Kanunu (DMK)**
- 1981 tarih ve 2531 sayılı **Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanun**
- 1990 tarih ve 3628 sayılı **Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu**
- 1996 tarih ve 4208 sayılı **Karaparanın Önlenmesine Dair Kanun**
- 1999 tarih ve 4483 sayılı **Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun**

Temel Hukuki Düzenlemeler (2)

- 2003 tarih ve 4982 sayılı **Bilgi Edinme Hakkı Kanunu** ve ilgili **Yönetmelik**
- 2002 tarih ve 4734 sayılı **Kamu İhale Kanunu**
- 2002 tarih ve 4735 sayılı **Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu**
- 2003 tarih ve 5018 sayılı **Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu**
- 2004 tarih ve 5176 sayılı **Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun** ve 2005 tarihli ilgili **Yönetmelik**
- 2004 tarih ve 5237 sayılı **Türk Ceza Kanunu (TCK)**

Son Yıllarda Kabul Edilen Uluslararası Sözleşmeler

2000'li yıllarda yolsuzlukla mücadele alanında bazı önemli uluslararası sözleşmeler Hükümetlerce imzalanmış ve ardından TBMM tarafından onaylamıştır.

- OECD'nin 1997 tarihli “Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerinin Rüşvet Suçlarıyla Mücadele Sözleşmesi” (2000)
- Avrupa Konseyi'nin 1997 tarihli “Yolsuzluğa İlişkin Özel Hukuk Sözleşmesi” (2003)
- Avrupa Konseyi'nin 1998 tarihli “Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi” (2004)
- BM “Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” (2006)

Son Yıllarda Ulusal Mevzuatta Yapılan Bazı Değişiklikler ve

Katılan Uluslararası Örgütler

Sözkonusu uluslararası sözleşmeler çerçevesinde, ulusal mevzuatta gerekli değişiklikler yapılmış ve bunlarla ilgili örgütlere katılmıştır.

- OECD'nin "Kara Paranın Aklanmasına Karşı Mali Eylem Görev Gücü'nün Tavsiyeleri"nin Onaylanması (**FATF**) (2003)
- "Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvet Hakkındaki **OECD Çalışma Grubu**" gözlemcilerini kabul etme (2003)
- "Avrupa Konseyi "**Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu**" (GRECO) üyeliği (2004)

1982 Anayasası ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda Etik Davranışı Sağlayıcı ve Yolsuzluğu Önleyici Temel

Hükümler (1)

■ Memurların Görev ve Sorumlulukları

- Liyakat (DMK md.3/C)
- Sadakat (DMK md.6; Anayasa md.129)
- Tarafsızlık ve Devlete Bağlılık (DMK md.7; Anayasa md.10)
- Uygun Davranış ve İşbirliği (DMK md.8 ve 9)
- Amirlerin Görev ve Sorumlulukları (DMK md.10)
- Emre İtaat; ancak, Kanunsuz Emre İtiraz (DMK md.11; Anayasa md.137)
- Memurların Yönetime ve Vatandaşa Karşı Mali Sorumluluğu (DMK md.12 ve 13; Anayasa md.40, 125 ve 129/5)
- Mal Bildirimi (DMK md.14))
- Basına İzinsiz Bilgi ve Demeç Verme Yasağı (DMK md.15)
- Resmi Belge, Araç ve Gereçlerin İadesi (DMK md.16)

1982 Anayasası ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda Etik Davranışı Sağlayıcı ve Yolsuzluğu Önleyici Temel Hükümler (2)

■ Memurlar İçin Konulan Yasaklar

- Ticaret ve Diğer Kazanç Getirici Faaliyetlerde Bulunma Yasağı (DMK md.28)
- Hediye Alma, Menfaat Sağlama Yasağı (DMK md.29)
- Denetimindeki Teşebbüsten Menfaat Sağlama Yasağı (DMK md.30)
- Gizli Bilgileri Açıklama Yasağı (DMK md.31)
- Kamu Görevlerinden Ayrılanlara Getirilen Ticari Faaliyet Yasağı (2531 sayılı Kanun, md.2)

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda Disiplin Suçları ve Cezaları

- Görev ve sorumluluklarını yerine getirmeyen ve/veya konulan yasakları çiğneyen; diğer bir deyişle “**disiplin suçu**” işleyen memurlar hakkında DMK'nun 125. maddesinde öngörülen “**disiplin cezaları**” uygulanır. Aslında “**disiplin sistemi ve kovuşturması**” örgütsel düzeni korumanın yanısıra etik olmayan davranışın önlenmesini temin etmeye yöneliktir.
- Disiplin kovuşturması sonucunda, disiplin suçunun niteliğine göre 5 çeşit disiplin cezası disiplin amir veya kurulları tarafından verilebilir: “**uyarı, kınama, kademe ilerlemesinin durdurulması, aylıktan kesme ve devlet memurluğundan çıkarma**”. İlk ikisi hariç bu cezalara karşı yargı yolu açıktır.
- **Disiplin kovuşturması, ceza kovuşturması ve etik açıdan değerlendirme** birbirinden bağımsız süreçler olarak işlemektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Yolsuzlukla İlgili Suçlar ve Cezalar

- Yolsuzlukla ilgili olarak ağır hapis ve para cezalarının öngörüldüğü “**Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar**” (4.Kısım 1.Bölüm) kapsamında yer alan:
- “zimmet, irtikap, denetim görevinin ihmali, rüşvet, yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama, görevi kötüye kullanma, göreve ilişkin sırrın açıklanması, kamu görevlisinin ticareti, kamu görevinin terki veya yapılmaması, kişinin malları üzerinde usulsüz tassaruf, kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi” suçları.
- Bu suçları işleyen devlet memurları ağır hapis ve para cezasının yanısıra “devlet memuru olma şartları”nda oluşacak eksiklik sebebiyle “**devlet memurluğundan çıkarılırlar**” (DMK, md.48/5 ve 98/b). Bu suçlar ile ilgili olarak haklarında disiplin ve/veya ceza kovuşturması yürütülen memurlar da kamu hizmetini koruma amaçlı bir önlem olarak “geçici olarak devlet memurluğundan uzaklaştırılırlar” (DMK, md.137, 140).
- Bu cezai yaptırımlar, yolsuzlukla mücadelede en etkili yaptırımlardır.

The Investigation and Trial of Crimes and Offences committed by Public Servants in Relation with Their Duties

(1)

- According to the “**Law for Financial Disclosure and Combating Bribery and Corruption**” dated 1990 and numbered 3628, public prosecutors start investigation about civil servants who commit the crimes and offences prescribed in this Law without having any permission from any administrative authority.
- This Law is quite important because it brings a **special investigation procedure** for offences and crimes described in this Law (e.g. unjust enrichment, untrue declaration of financial assets) and for many kinds of corruption (e.g. extortion, peculation, embezzlement, bribery, smuggling, fraudulent act in public contract and procurement, revealing the secrets of the State).

The Investigation and Trial of Crimes and Offences committed by Public Servants in Relation with Their Duties (2)

- Most importantly, both the **1982 Constitution** (art. 129), the CSL (art. 24) and the “**Law concerning the Trials of Civil Servants and Other Public Servants**” dated 1999 and numbered 4483 aim to protect civil servants against any sort of claims about their duties and to subject them to a “**special criminal investigation procedure**” in the cases of “crimes and offences committed because of their duties”.
- Civil servants cannot be subject to criminal investigation, except in some cases, without the “permission” of administrative authorities concerned.

The Investigation and Trial of Crimes and Offences committed by Public Servants in Relation with Their Duties (3)

- **The Temporary Law dated 1913** was long seen as the main obstacle to the ethical administration in Turkey. The possibility of evasion of civil servants from investigations and trials through the permission system even in the cases of serious corruption and human rights violations was severely criticised by civil society institutions and international organisations as well some jurists and academics.
- With **the Law numbered 4483**, the permission system has, in principle, been kept but it has been modestly changed by taking such criticisms into consideration to a certain extent. The scope of the system has been narrowed in terms of persons, and crimes and offences subject to the Law; and the administrative investigation process has been shortened.

2005 tarihli Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri (1)

- Görevin Yerine Getirilmesinde Kamu Hizmeti Bilinci (md.5)
- Halka Hizmet Bilinci (md.6)
- Hizmet Standartlarına Uyma (md.7)
- Amaç ve Misyona Bağlılık (md. 8)
- Dürüstlük ve Tarafsızlık (md.9)
- Saygınlık ve Güvenlik (md.10)
- Nezaket ve Saygı (md.11)
- Yetkili Makamlara Bildirim (md.12)
- Çıkar Çatışmasından Kaçınma (md.13)

2005 tarihli Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri (2)

- Görev ve Yetkilerin Menfaat Sağlamak Amacıyla Kullanılmaması (md.14)
- Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı (md.15)
- Kamu Malları ve Kaynaklarının Kullanımı (md.16)
- Savurganlıktan Kaçınma (md.17)
- Bağlayıcı Açıklamalar ve Gerçek Dışı Beyan (md.18)
- Bilgi Verme, Saydamlık ve Katılımcılık (md.19)
- Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu (md.20)
- Eski Kamu Görevlileriyle İlişkiler (md.21)
- Mal Bildiriminde Bulunma (md.22)

Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri'nin Düzenleniş Şekli ve İçeriği Hakkındaki Eleştiriler (1)

- Yönetmelikteki ilkelerin büyük bölümünün, devlet merkezli ifadelerle de olsa, **657 sayılı DMK'da** yer aldığı anlaşılmaktadır. Böylece, KGEK tarafından belirlenen ilkelerin temelde mevcut mevzuatı desteklediğini göstermektedir.
- Ancak, Yönetmelik'teki ilkelerin düzenleniş şekli ve içeriği hakkında bazı **önemli eleştiriler** mevcuttur:
- İlk olarak, **etik davranış ilkelerinin kanunla değil** de kolayca değiştirilebilecek **yönetmelikle düzenlenmiş olması** sakıncalıdır. Bu durum, devlet memurlarının statülerinin kanunla düzenleneceği temel ilkesi ile de uyuşmamaktadır.
- İkinci olarak, Yönetmelik'te yer alan **bazı ilkelerin** (örn. hizmet standartlarına uyma, misyona bağlılık, nezaket) **içeriği çok belirgin değildir.**

Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri'nin Düzenleniş Şekli ve İçeriği Hakkındaki Eleştiriler (2)

- Üçüncü olarak, **Yeni Kamu İşletmeciliği** ve **Yönetişim** yaklaşımlarının etik mevzuatına yansımalarını ise Kanun, Yönetmelik ve Genelge'deki “sürekli gelişme, sonuca odaklılık, misyona bağlılık, standartlara uygunluk, saydamlık, hesap verilebilirlik, vatandaş odaklılık, sivil toplum örgütleriyle işbirliği” gibi kavramlarda görmek mümkündür. Bu şekilde, **geleneksel kamu yönetimi değerleri** ile **yeni kamu işletmeciliği değerleri** kafa karıştırıcı bir şekilde bir arada bulunmaktadır. Bu değerlerin çatışması durumunda Yönetmelik kamu görevlileri için yeterli bir rehberlik sunamamaktadır
- Dördüncü olarak, “**Katılımcılık**” ilkesine yer verilmekle birlikte, DMK'daki işletilmeyen katılım mekanizmalarına herhangi bir yenilik getirilmemiştir.
- Beşinci olarak, Yönetmelik'te “**personel başarımı**”nın etik ilkelere uygunluk açısından değerlendirilebileceği belirtilmekle birlikte, bunun yöntemi belirlenmemiştir.

Yönetmelik'teki Etik Davranış İlkeleri'nin Düzenleniş Şekli ve İçeriği Hakkındaki Eleştiriler (3)

- Altıncı olarak, **Hediye Alma Yasağı'nın** düzenleniş şekli eleştirilmektedir. Yönetmelik'te, etik ilkelerin sağlanması açısından en önemli maddelerden birisi de “hediye alma ve menfaat sağlama yasağı”nı ve “bu yasağın kapsamı”nı belirleyen **15. maddedir. 5176 sayılı Kanunun 9. maddesine** göre, KGEK hediye alma yasağının kapsamını belirlemeye yetkilidir.
- Kanun ve özellikle de Yönetmelik, ilke olarak hediye alma ve menfaat yasağı getirmesine ve bunlarla ilgili ayrıntılara metninde yer vermesine rağmen “**sıfır-tolerans**” ilkesini kabul etmemiştir.
- Bu ilke, 15. Maddede gerek uluslararası ilişkilerde nezaket ve protokol sebebiyle verilen bazı **hediyeler** (3628 sayılı Mal Bildirimi Kanununun 3. maddesine göre alındıkları tarihte değeri 10 aylık net asgari ücret toplamını aşmayan hediyeler) ve gerekse kuruma katkı amaçlı verilen hediyeler ve yapılan **bağışlar** yoluyla delinmiştir. Bu husus suistimale açıktır. Bu tür hediye ve bağışlar için **maktu bir üst sınır** konulmalıdır.

Genel, Özel ve Mesleki Etik Kodlar

- Kısacası, bölgesel ve uluslararası kuruluşların kamu görevlileri için öngördüğü etik davranış kuralları aslında mevcut mevzuatta yeteri ölçüde yerini almıştır. Ancak, bütün bu kuralların, “**genel bir etik kod**” içerisinde toplanması ve mevzuatın dilinin standartlaştırılması ve sadeleştirilmesi daha faydalı olacaktır.
- Ayrıca, TBMM üyeleri dahil seçilmiş kamu görevlileri ile bazı kamu görevlisi kategorileri (örn. TSK, yargı ve akademik personel) için bu genel etik koda ilave olarak, bu mesleklerin özellikleri dikkate alınarak “**özel etik kodlar**” hazırlanabilir veya mevcut olanlar geliştirilebilir.
- Anayasa'nın 135. maddesinde de belirtildiği üzere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından yardım alınarak kamu hizmetinde görev alan farklı meslek grupları için mevcut olan “**mesleki etik kodlar**” bu alandaki gelişmeler dikkate alınarak geliştirilebilir.

Türkiye'de Etik Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadele Yolları ve Yetkili Kurumlar (1)

- Yasama, yürütme ve yargı organları, doğrudan veya dolaylı olarak, yolsuzluk olayları ile mücadelede yetkili kılınmışlardır.
- Yolsuzlukla mücadelede denetim yol ve yöntemleri ile denetim kurumları genellikle birkaç grupta toplanabilir:
 - Yasama Denetimi
 - TBMM denetimi
 - TBMM Dilekçe Komisyonu
 - İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
 - Yönetimsel Denetim
 - İç Denetim (Hiyerarşik Denetim ve Teftiş Kurulları Denetimi)
 - Dış Denetim (İdari Vesayet Denetimi ve Uzman Denetim Kuruluşlarınca Yapılan Özel Denetim)

Türkiye'de Etik Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadele Yolları ve Yetkili Kurumlar (2)

■ Yargısal Denetim

- Özel bir mahkeme mevcut değil
- Yolsuzlukla ilgili hukuki kovuşturma Yargıtay gibi anayasal yüksek mahkemeler ile adli, idari ve askeri mahkemelerce yürütülür

■ Kamuoyu Denetimi

- Medya
- Sivil Toplum Kuruluşları

■ Ombudsman Denetimi

- 2006 tarih ve 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu (Anayasa Mahkemesi tarafından yürürlüğü durduruldu)

■ Uluslararası Denetim

- AİHM

Türkiye'de Bürokratik Yolsuzlukla Mücadele ile Görevli Olarak

Yönetmel Denetim Yapan Kurumlar

■ İç Yönetmel Denetim

- Başbakanlık Teftiş Kurulu
- Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlardaki Teftiş Kurulları

■ Uzman Kuruluşlarca Dış Yönetmel Denetim

- Sayıştay (1982 Anayasası md. 160; ve 1967 tarih ve 832 sayılı Sayıştay Kanunu)
- Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu (1982 Anayasası md. 108; ve 1981 tarih ve 2443 sayılı DDK'nun Kurulması Hakkında Kanun)
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu (1983 tarih ve 72 sayılı KHK)
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu (KGEK'nun Kurulması Hakkında 2004 tarih ve 5176 sayılı Kanun)

Kamu Görevlileri Etik Kurulu Dışındaki Kurumların Ortak Özellikleri ve Zaafiyetleri

- Kamu Görevlileri Etik Kurulu (KGEK) haricindeki kurumlar etik bir kamu yönetimi sisteminin kurulması ve yolsuzlukla mücadele edilmesi için **özellikle oluşturulmuş yapılar değildir.**
- Yolsuzlukla ilgili denetim işlevlerini dolaylı olarak yerine getirdikleri için sözkonusu özel amacı gerçekleştirme konusunda **her zaman yeterince etkili olamamaktadırlar.** Üstelik, Devlet Denetleme Kurulu'nun denetim raporları kamu kurum ve kuruluşları için zorlayıcı da değildir.
- Bu kurumların denetim faaliyetlerinin en önemli zaafiyeti ise **denetim sonuçlarının kamuya yeterince açık olmamasıdır.**

Bağımsız Etik ve Yolsuzlukla Mücadele Birimleri Kurma İhtiyacı ve Kamu Görevlileri Etik Kurulu

- Uluslararası düzeyde artan etik kaygılar karşısında gelişmiş ülkelerde etik davranış standartları belirlemeye ve bunların uygulanmasını denetlemeye yönelik kurumlar ortaya çıkmıştır.
 - The Office of Government Ethics (ABD)
 - The Committee on Standards in Public Life (İngiltere)
 - The Office of the Ethics Counsellor (Kanada)
 - National Public Service Ethics Board (Japonya)
 - The Public Service and Merit Protection Commission (Avustralya)
 - The Public Offices Commission (İrlanda) sayılabilir.
- **Türkiye’de** kamu görevlilerin davranışlarını etik ilke ve standartlar açısından takip edecek özel bir kurum (**Kamu Görevlileri Etik Kurulu**) ancak çok yakın bir dönemde ve de sınırlı bir görev alanı ve yetki ile kurulabilmiştir.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu (KGEK)

- 2004 tarih ve 5176 sayılı Kanun ile Başbakanlık bünyesinde kurulan “Kamu Görevlileri Etik Kurulu”, Türk kamu yönetimi açısından etik altyapısının **önemli bir kurumsal unsurunu** oluşturmaktadır.
- **KGEK'nun Kurulmasını Gerektiren Başlıca Sebepler:**
 - Ülkemizde yaygın olarak yaşanan yolsuzluk olayları ve bunun sonucu olarak halkın kamu bürokrasisine olan güven kaybı;
 - BM, OECD, IMF, Dünya Bankası ve AB gibi bölgesel ve uluslararası örgütlerin etkileri.

KGEK'nun Amacı ve Görevleri

- KGEK,
 - Kamu görevlilerinin uymaları gereken “etik davranış ilkelerini belirlemek” ve “uygulamayı gözetmek”
 - Etik davranış ilkelerinin ihlal edildiği iddiasıyla re'sen veya başvuru üzerine gerekli “inceleme ve araştırmayı yaparak sonucu ilgili makamlara bildirmek”,
 - Gerektiğinde “mal bildirimlerini inceleme yetkisi”ne de sahiptir.
 - Kamu yönetiminde “etik kültürünü yerleştirmek” üzere çalışmalar yapmak ve yaptırmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmakla görevli ve yetkilidir.

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (1)

- Ulusal düzeyde bir etik kurulunun oluşturulması, hiç şüphesiz, Türk kamu yönetiminin kamu hizmeti etiği konusundaki durumunu iyileştirmek açısından **önemli bir adımdır**. Ancak, KGEK'nun kuruluş ve yapılanma biçimi, görev alanı ve yetkileri ile idari kapasitesi ve işleyişi hakkında **çeşitli eleştiriler** vardır.
- KGEK'nun Başbakanlık bünyesinde yer aldığı için ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmaması, onu **siyasal iktidara bağımlı bir görüntüye** sokmaktadır.
- **KGEK üyelerinin** TBMM veya Cumhurbaşkanı veya karma bir sistem yerine Bakanlar Kurulu, yani **siyasal iktidar tarafından atanması** ve 4 yıllık görev sürelerinin sonunda yeniden atanabilmeleri **Kurulun özerkliğini zedeleyici** bir durumdur.

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (2)

- Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, TSK, yargı ve akademik personelin KGEK'nun yetki alanı dışında bırakılması KGEK'nun etkililiğini kısıtlayıcı bir unsurdur. Türkiye'de, siyasal bağlantıları olmayan bürokratik yozlaşmadan söz etmek pek de mümkün olmadığına göre, siyasal-bürokratik yolsuzlukla etkili bir mücadele için **Kurulun görev ve yetki alanının genişletilmesi gerekir.**
- Yargı organlarınca görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklar hakkında KGEK'na başvuru yapılamaması; KGEK kararlarının yargı denetimine açık olması; KGEK kararlarının yargı tarafından iptali halinde KGEK'nun yargı kararlarını yerine getirip Resmi Gazete'de yayımlatması **KGEK'nu yargı karşısında çok zayıf bir konuma düşürmektedir.**

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (3)

- KGEK'nun etik davranış ilkelerini belirleme ve uygulamayı gözetme işlevlerini, **görev-yetki alanı ve uzman kadrosundaki sınırlılıklar** sebebiyle tam anlamıyla yerine getirebildiğini söylemek mümkün değildir.
- KGEK'nun görev alanına giren pek çok konunun ceza ve disiplin mevzuatında ayrıca suç olarak düzenlenmesi KGEK'nu işlevselliğini azaltmaktadır. **Tek yaptırımı** etik olmayan davranışları Başbakanlık aracılığı ile kamuoyuna duyurmak ve **Resmi Gazete'de yayımlatmaktır.**
- Bu sebeple, uygulamayı gözetme görevini tam olarak yerine getirememektedir. KGEK bir ilave başvuru mekanizması olarak **işlevsel olmaktan ziyade simgesel bir kurum** niteliğindedir.

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (4)

- Devletin denetim elemanları aracılığıyla yapmış olduğu denetimlerde, denetim raporlarında yer alan olayların mutlaka “etik açıdan da denetlemesi hususu” mevzuata kazandırılmalıdır.
- KGEK'nun görev alanına girmeyen kamu görevlileri için, çalıştıkları kurum bünyesinde yer alacak “etik komisyonları”nın kurulmasında “katılımcı değil amir merkezli bir yaklaşım”ın benimsenmesi ve bu işleve katkı yapabilecek “sendikaların dışlanması” yönetim yaklaşımına da aykırıdır.
- Resmi ve özel kuruluşlar KGEK tarafından istenen bilgi ve belgeleri KGEK'na vermekle yükümlüdürler; ancak, bu yükümlülüğünün işlemesine ilişkin herhangi bir yaptırımın öngörülmemesi, bu hükmü işlevsiz kılmaktadır.

KGEK'nun Etik bir Kamu Yönetiminin Kurulması ve Yolsuzlukla Mücadeledeki Etkililiğini Sınırlayan Faktörler (5)

- Kamu görevlilerini karalama amacı güden, haklı bir gerekçeye dayanmayan, başvuru konusuyla ilgili yeterli bilgi ve belge sunulamamış başvuruların değerlendirmeye alınmaması “**ihbar mekanizması**”nın başarılı bir şekilde işlemesini engelleyici sınırlamalardır.
- KGEK'nun **res'en ve başvuru üzerine yaptığı incelemelere ilişkin sonuçların**, tıpkı etik ihlallerin Resmi Gazete'de yayımlanması gibi, daha şeffaf bir biçimde **kamuoyuna açıklanması** sağlanmalıdır.
- KGEK'nun Eylül 2004'te faaliyete geçmesi sebebiyle, **Kurul faaliyetlerinin etkililik derecesini değerlendirmek için zaman henüz erkendir**. Mevzuatı geliştirme ve uygulamayı gözetme işlevlerinin bir süre daha izlenmesi yararlı olacaktır.

KGEK ile Türkiye'deki Etik Yönetiminde Değişme Eğilimi

- Türkiye'de, geleneksel kamu yönetimi modelinin etkisiyle etik yapılanmada uzun bir süre uymaya dayalı etik yönetimi anlayışı ve zorlayıcı önlemler egemen olmuştur.
- Ancak, KGEK'nun işlevini daha çok “etik kültürün oluşturulması”na yönelik araştırma, eğitim ve rehberlik gibi yollarla sağlaması bir yeniliktir. Dolayısıyla, KGEK, büyük ölçüde zorlayıcı bir etik önlemden ziyade yumuşak bir etik önlem olarak düşünülebilir. KGEK ile birlikte, Türkiye'de uymaya dayalı etik yönetimi rejimini tamamlayıcı bir unsur olarak dürüstlüğe dayalı etik yaklaşımına doğru bir kayışın olduğu ileri sürülebilir.
- Türkiye'de, etik-dışı davranışı yasaklayan zorlayıcı önlemlerle yolsuzluğun önüne geçilemeyeceği açıkça görülmektedir. Elbette bu sav, uymaya dayalı etik yönetiminin önemsiz olduğu anlamına gelmez. Ancak, kamu görevlilerinin etik karar alma kapasitelerini ve karakterlerini geliştirme yolunda atılan kültürel adımlardan oluşan dürüstlüğe dayalı etik yönetiminin de etik davranışı teşvik etmede önemli bir rolünün olduğunu gösterir.

Türkiye’de Etik Sorunların Ortaya Çıkma Sebepleri Üzerine Düşünceler

- Türkiye de yolsuzluk, kamusal hayatın pek çok alanını hala büyük ölçüde etkilemekte; hem hukuki hem de kurumsal açılardan büyük çabalar gerektiren ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.
- Bu alandaki uluslararası standartlar dikkate alındığında, Türkiye’nin hala bazı önemli eksiklikleri olmakla birlikte, etik bir kamu yönetimi kurulması yolunda çeşitli yolsuzluk eylemleriyle mücadele edebilmek için “asgari hukuki düzenlemelere ve kurumsal mekanizmalar”a sahip olduğu söylenebilir.
- Üstelik, 2000’li yıllarda, AB’ye tam üyelik ve ekonomik krizler karşısında devletin yeniden yapılandırılması süreçlerinde sözkonusu hukuki ve kurumsal yapıdaki eksiklerin Türk Hükümetleri tarafından kısmen de olsa giderildiği bir gerçektir.

Eğer Durum Böyle İse,

- “Neden Türk kamu yönetimi 1980’lerin ortalarından itibaren ciddi bir etik krizi yaşamaktadır?”
- “Neden hala yolsuzluk Türk siyasal-bürokratik sisteminde yaygın bir şekilde görülmektedir?”
- “Neden sözkonusu hukuki-kurumsal araç ve mekanizmalar Türkiye’de etik bir kamu yönetiminin kurulabilmesi için yeterli değildir?”
- “Neden sözkonusu hukuki-kurumsal araç ve mekanizmaların kullanılmasında ve hukuki-yönetmeliksel kural ve yaptırımların uygulanmasında ciddi zaafiyet görülmektedir?”

Bu Sorular, Başlıca Şu Faktörlerle Açıklanabilir:

- **Toplumsal-siyasal gelenekler** (toplulukçu-dayanışmacı kültür; ganimet-yağma kültürü);
- **Yönetmel gelenekler** (örn. kamu hizmetine girişte ve yükselmede kayırmacılık; hediye alıp verme; veya emeklilikten sonra ilgili kamu kurumu ile ticari ilişkiler kurma);
- **Hukuki belirsizlikler** (örn. “devlet sırrı” ve “ticari sır” gibi kavramların sınırlarının belirsizliğı veya “ahlaken veya ideolojik olarak uygun olmayan emir” durumunda düzenleme eksikliğı);
- **Kamu hizmetlerinin karmaşıklığı** (örn. kamu görevlilerine verilen emirlerin içeriklerinin belirlenmesi hususundaki güçlükler);
- **Toplumsal-ekonomik sorunlar** (örn. özellikle düşük dereceli kamu görevlilerinin hukuka aykırı ticari faaliyetleri)
- Ve nihayet, hukuki altyapısı oluşturulmadan ve felsefi özü pek de sorgulanmadan uygulanan **neo-liberal ekonomik politikalar ve yeni yönetim (işletmecilik) tekniklerinin yan etkileri.**

Kültürel Faktörün Önemi

- Türkiye’de yakın dönemde kaydedilen mevzuat iyileştirmelerine rağmen **pek çok hukuki-yönetmelik kurum ve mekanizma uygulamada layıkıyla işletilememektedir**. Hukuki-yönetmelik kuralların ve yaptırımların uygulanmasında ve kurumların işleyişinde çoğunlukla kültürel faktörlerden kaynaklanan bazı ciddi eksiklik ve yetersizlikler mevcuttur.
- Bu durum, **etik bir kamu yönetiminin kurulması önündeki en büyük fiili engeli oluşturmaktadır**. Bu sebeple, etik kuralların uygulanmasını kolaylaştırıcı “kültürel faktörler” (*dürüstüğe dayalı etik yönetimi ve yumuşak önlemler*) etik bir kamu yönetimi kurulmasını sağlayıcı önemli unsur olarak ele alınmalıdır.
- Bu süreçte olumlu etkide bulunabilecek **kültürel faktörleri öne çıkarmak ve desteklemek**; olumsuz etkide bulunabilecek faktörlerin etkilerini ise mümkün olduğunca azaltmak gerekmektedir.
- Bu durum, Türkiye’de “uymaya dayalı etik yönetimi”nin yanısıra “**dürüstlüğe dayalı etik yönetimi**”ne ve “**yumuşak önlemlere**” daha fazla önem verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Uluslararası İlke, Standartlar ve Kurumların Işığında Alınması Gereken Hukuki-Kurumsal ve Kültürel Önlemler

(1)

- **KGEK**'nin yapısı, yetkileri ve idari kapasitesi iyileştirilebilir.
- KGEK'na ilave olarak ve uymaya dayalı etik yönetiminin zorlayıcı bir aracı olarak “**Bağımsız bir Yolsuzlukla Mücadele Birimi**” kurulabilir. Ancak, her iki birimin görev ve yetki alanları ve bunlar arasındaki ilişkiler dikkatle düzenlenmelidir. Hem seçilmiş hem de atanmış tüm kamu görevlileri bu iki birimin yetkisi dahiline alınmalıdırlar.
- Yolsuzlukla mücadelede önemli kurumlardan olan “**Ombudsman**” ve “**Bilgi Edinme Hakkı Birimi**” KGEK'nun şemsiyesi altında yer alabilir.
- Kapsamlı bir “**Yolsuzlukla Mücadele Kanunu**” çıkarılabilir. Bu genel Kanun ile diğer mevzuat arasından bağlar açık ve dikkatli bir biçimde düzenlenmelidir.

Uluslararası İlke, Standartlar ve Kurumların Işığında Alınması Gereken Hukuki-Kurumsal ve Kültürel Önlemler (2)

- Seçilmişler ve atanmış kamu görevlileri için “**genel bir etik kod**” hazırlanabilir. Bu genel kodun ışığı altında belirli kamu görevlisi kategorileri için “**özel ya da mesleki kodlar**” düzenlenebilir.
- Bilgi edinme hakkının genişletilmesi sayesinde kamusal işlemlerde “**şeffaflık**” artırılabilir. Modern denetim tekniklerinin yardımıyla “**hesap verilebilirlik**” kurumu işletilebilir.
- İzlenen politikalar arasında tutarlılık ve kurumlar arasından **koordinasyon ve işbirliği** sağlanabilir.
- Hükümet, kamu yönetimi ve sivil toplum kuruluşları arasındaki “**diyalog**” artırılarak toplumda etik bir anlayışın yerleşmesini sağlayacak siyasal-yönetmel iklim yaratılabilir. Yolsuzlukla mücadelede “**siyasal irade**”nin önemi daha fazla vurgulanabilir.
- “**Etik eğitimi**” ile yolsuzluğun ciddi bir suç olduğu konusunda toplumun bilinçlendirilmesine yönelik “**kültürel değişim**” gerçekleştirilebilir.

Mevzuat Çıkarma ve Uygulamada Başarı

- Türk Hükümetleri 2000’li yıllarda, etik bir kamu yönetiminin altyapısı için gerekli yasal-yönetmelik önlemlerin alınması açısından oldukça başarılı sayılabilecek bir performans göstermiştir. Şu anda Türkiye’nin yapması gereken, bu performansını mevzuatın çıkarılması konusunda değil sözkonusu “**mevzuatın uygulanması**” alanında da göstermesidir.
- Nitekim AB de, Türkiye’nin bu yöndeki çabalarının önemini kabul etmekle birlikte, eksik kalan mevzuatın bir an önce tamamlanmasını ve çeşitli alanlardaki uygulamanın da iyileştirilmesini istemektedir. AB Komisyonu’na göre, yolsuzluğa karşı mücadele etmek için kurulan çeşitli “**siyasal, yönetmelik ve adli kurumların bağımsızlığı, etkinliği ve yeterliliği**” bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bu konudaki politikaların tutarlılığı ve bunlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon derecesi hala oldukça zayıftır.

Siyasal İrade ve Kararlılık

- Hükümetlerin yolsuzluğun önlenmesi yönündeki çabalarının uygulamada istenilen sonuçlara ulaşp ulaşamayacağı, büyük ölçüde, **Hükümetlerin yolsuzlukla mücadele konusundaki samimiyet derecesine ve siyasi iradesinin gücüne bağlı** olacaktır. AB Komisyonu da, yolsuzluğa karşı mücadelede en üst siyasi düzeyde sürekli desteğin sağlanmasını önemini vurgulamaktadır.
- Bazı batık bankalar ve holdinglerden doğan zararların tahsili konusunda alınan mesafeye rağmen, yasama dokunulmazlığının sınırlandırılması konusunda mesafe alınmaması ve bazı **özelleştirmelerde ve yerel ihalelerde sıradışı eylem ve işlemlere başvurulması** bu konuda ciddi şüpheler doğurmaktadır.
- Ayrıca, 5018 sayılı “Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu” ile 5227 “Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun”da, kamu yönetiminde **denetim işlevinin hukuka uygunluk denetiminden ziyade ve neredeyse tümüyle performans denetimi temeline oturtulmasının** yolsuzlukla mücadele konusunda kimi hukuki-yönetimsel sorunlara yol açabileceği gerek akademik gerekse bürokratik çevreler tarafından dile getirilmektedir.

4 E'ye Giden Yol

- Kamu hizmetlerinde **4 E'** ye (**ekonomiklik, etkinlik, etkililik ve etik**) yönelik bir yönetim sisteminin kurulmasının, hukuki ve kurumsal değişikliklerin yanısıra kapsamlı bir zihniyet ve davranış değişikliği gerektiren uzun ve meşakkatli bir yol olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.